

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

# GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravištvu v nunskih ulicah h. šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

## Nekaj o šolah in šolskih postavah.

(Konec)

III.

Po § 38. postave 6. maja 1870 je skrbel okrajni šolski svet za vse potrebe šol v okraji. Deželni zbor je to razdelil; naloživši v prihodnje šolskim občinam skrb za šolske prostorije, za šolsko pripravo, snaženje in kurjavo šolskih sob. Bomo-li po tem prišli, in kedaj, do primernih šolskih prostorij in priprav; se bodo šolske sobe dostojno snažile in kurile? Se smemo nadejati, da bodo občine v prihodnje bolj skrbele, nego se je godilo v pretekli dobi? Če vzamemo minulo za izgled — po besedah „zgodovina je naj boljša učiteljica“, sem jaz precej pessimist. Občine prve vrste, katere so pred četrt vekom imele narodne straže, v novejši dobi čitalnice, šole vže 20 in več let; pa nimajo še dandanašnji ne lastne šolske sobe, ne učiteljevega stanovanja, kar ni ne šoli dostojno niti občini na slavo.

Sloveči Liebig je meril omiko ljudstva po rabi mila, drugi meri po številu hudodelnikov, tretji po varčnosti ljudstva, četrti po številu bukev in časopisov, ki se v enem letu med ljudstvo razširijo, peti po prijaznem vedenju in lepoglasnem petju, šesti po stavbah in potih itd. Tako ima vsak svojo mero za eno isto reč — napredek in omiko ljudstva. Govoreč o šolstvu, rekel bi, da tisto ljudstvo (ali občinarji) je bolj zavedeno in omikano, katero bolj skrbi za šole; t. j. tisto, katero se žrtvuje napraviti spodobne, okusne šolske prostorije, skrbi zadovoljiti učitelje toliko v materijalnih ko-

likor v duševnih potrebah. V Švici se odlikuje vsaka vas s šolskim poslopjem. Da ne bode v naših krajih še dolgo tako, je gotovo; pa tudi gotovo je, da si sleherna občina želi spodobnega šolskega poslopja.

Vprašanje nastane, kako si napraviti šolskih hiš pri sedanji dragini in mnogovrstnimi ogromnimi stroški, ki jih imajo občine. Poglejmo! Šolsko poslopje za eno razrednico bi stalo 3—4 tisuč gold. Koliko občin, katere še nimajo lastnih šolskih prostorov, bi zamogle ta strošek ob enem kriti, in če bi tudi, se ne bodo s tem preveč ogulile? Se bodo li občine odločile naložiti si njih moči presegajoče stroške? Pri vsej dobri volji bo navaden izgovor: Občina ima obilo stroškov za poti, bolnišnice itd, naj se zidanje šole za letos odloži. Naslednje leto se ponovijo omenjeni stroški, k tem vtegne pritisniti še slaba letina; in takó bi se odkladalo še pri dovolj ugodnem občinskem gospodarstvu; kjer pa občinsko starešinstvo ni prav varčno in skrbno, kaj pa tam? Gotovo je, da v minulih 10 letih so bile v naši deželi 3 dobre, 3 slabe in druge srednje letine; a vender se nij v tem času, dasiravno je ljudstvo več ali manj vneto za šolo, nobeno novo šolsko poslopje sezidalo na stroške občine. Izročivši zopet občinam skrb za šolske prostorije, ponavljalo se bode to; ter takó ne pridemo nikoli do primernih šol. hiš, še manj pa do dobro vredjenih šol, a brez poslednjih ni napredka.

Ako si občina ne more sezidati lastne šolske hiše, naj si pa najme potrebnih šolskih prostorov; takó je menda duh spremenjenega §. Večina šolskih sob na Go-

riškem je v najetih zasebnih hišah. Kaki so ti prostori? Oj žalostni! v katerih se vica mladina in učitelj. Dragi bralec, pojdi v šolo, ko so otroci vže 2-3 ure v njej, in ako nisi močno nahlajen, pa imaš zdrava pljuča, boš se sam prepričal! Ogledaj se, pa boš zapazil, kako se otroci slepé, ker svitloba brlí skozi mala nizka oknica; strop ali grede ti so koj nad temenom, in večkrat ima ta soba kaj čudne sosede. — Ti prostori so napravljeni za spalnice, izbe itd. po starem, ko so ljudje še mislili, da je človek vreča, kateremu je potreba ravno toliko prostora (zraka), kolikor ga zaleže; a ne za javna mesta, kamor se ima zbirati obilno število ljudi. Zakaj se neki zidajo cerkve po več sežnj visoke? Kakor vsaki hram mora biti tudi šola sezidana svoji rabi primerno. Pameten, unen kmetovalec si vse drugače sezida klet nego hlev, spalnico drugače nego izbo, kaščo drugače nego kuhinjo itd.; a za šolo naj bi bil vsaki katerikoli prostor dober, samo da je pod streho.

Omenjeni § — zadevajoč to reč — veli v spremembi, da bi okrajni šolski svet moral prisiliti občine preskrbeti si primernih šolskih prostorov. Na papirji se zdi misel izvrstna, katera se pa ne bode djansko speljevala; ker skušnje nas dovolj uče pri družih rečeh p. poteh, sanitetnih zadevah itd., akoravno v razmeri veliko manj truda in stroškov uzrokujejo nego zidanje hiš. Okrajni šol. svet ne bo mogel prisiliti, da bi občina sezidala lastno hišo, — če bode pa mesto nje najel šolske prostorije, se stvar vrti vedno na istem mestu, a šolstvu je s tem vrlo malo pomagano.

## Listek.

EVFEMIJA.

Povest iz prvega stoletja kristijanstva.

Spisal A. Lukovič.

(Dalje.)

III.

Gospodov dan je. A Gospodovi častitelji ne smejo slaviti v svitu dneva tajistega, ko je v začetku i pred nekoliko leti svetu zaklical: bodi luč! Divjim roparjem enaki potikati se morajo po jama h i kotih vedno tresè se, da bi jih nasprotnikov oko ne zasačilo.

Tiha noč pokriva ponosni Oglej. V tmuni tihotnej zbira se v severnem predmestji, tje proti karnskeje deželi, rimskeje provinciji, čudna skupščina. Revna a precej prostorna hiša je v tem predmestji, v katero se skoz stranska vrata tiho i previdno zgubljajo razne osebe, strahoma po-

prej po ulici se oziraje. Nekoliko stopnjic stopajo navzdol, vsak potrka rahlo na vrata mal deček v črnej halji jim ta odpira ter na besedo: „Mir vam bodi!“ spušča je roter.

V to hišo stopite dve ženski. A kaj vam jih bom popisaval? Vedite toraj: ti dve na novo došli ste Evfemija i Dora; sprejmlil je je človek plemenite postave, Valentinijan, strije njihov, brat Valentov, kajti k njemu ste prisopihali, ko je razsrdjeni oče nad nju svoj meč povzdignil. Naglo namreč tekli ste po vrtu, trepetaje da sedaj pa sedaj doseže je meč ljutega očeta, ne upati se nazaj pogledati, ampak naprej, naprej skoz stranska vrtna vrata, naprej v goste mestne ulice. Večerna negotova tema sprejme je v svoje varstvo. Brez izvanrednega dogodka prihititi v hišo Valentinijanovo, saj tu ste si bili pomoči gotovi, kajti strije, ž njima vred v reki Nadiži krščen, bil je steber mladeje cerkveneje občini.

Tam na strani poklekneti Evfemija i

Dora s svojim strijem. Soba je prostorna čedna toda revna, bolj podobna hramu nego kraju, kamor se ljudje v velevažnem opravilu zbirat hodijo. Ta kraj je cerkev prvim kristjanom. Proti izhodnej strani je posebno odločen kraj, na sredi stoji miza s prtom prekrita, na njej se vidijo razni darovi, kruh, med, vino, denarji, koje se vedno došli kristjani radodarno darujejo. Šest luči razsvitljuje prostor, v katerem sedaj okoli 50 kristjanov kleči. Treznost, vdanošt, zadovoljnost, trdna živa vera, koje noben vihar, nobena nevihta pretresti ne more, bere se jim na obrazih; svitle, jasne oči so dosti jasen dokaz notranjega miru i pravega kristjanskega veselja. Kak čuden pogled! Tu nij razložka, plemeniti Rimljan stoji poleg ubozege, zatiranega sužnja, rimska gospa poleg uboge beračice. Kedó je te v življenji tako ločene stanove pobratil? Edino prсто ime Jezus.

(Dalje prih.)

Kako so občine skrbele za snaženje in kurjavo šolskih sob, bo menda še marsikateremu znano — učiteljem in otrokom naj bolje; zato pustimo to, sicer bi morali marsikatero povedati, iz česar bi se razvidilo, da je bila ta naprava le zavira šoli in napredku.

Če vže pišem proti spremeni tve tega §. naj povem svojo misel, kako bi si napravili šolske prostorije. V duhu §. postavbe 10. marcija 1870 tiči to, ter si tolmačim takole:

Vse občine šolskega okraja naj bi skladale za vse potrebe šol, kakor se godi zdaj vže 4. leto. Tiste občine, katere imajo lastno šolsko hišo, naj bi vživale (iz okrajnega zaloga) primerno odškodnino. Drugim občinam naj bi se začasno plačevala najemščina za najete privatne prostorije. Vrh tega naj bi se vsako leto sezidala ena ali dve šolski hiši in sicer takó:

Iz okrajnega šolskega zaloga bi se dotičnim šolskim občinam dale primerne svote, polovico ali  $\frac{2}{3}$  tega, kar bi imelo stati celo poslopje. Občina bi potem delo izročila povzetnikom — doplačavši svoj delež — ali pa sama bodisi na raboto ali drugače delala, razumé se pod vodstvom dotičnega krajnega šol. sveta. Občine, ki bi dobile tako napravljene šolske hiše, bi ne dobivale ne najemščine ne odškodnine za te prostore, in takó bi si okrajni šolski zalog prihranil na leto to, kar je plačeval popred za najemščino. Denimo da plačuje sedaj neki šolski okraj za šolske prostorije 10 občinam, ki nijmajo še lastne šolske hiše 1000 gold. najemščine. Čez 5—8 let malo po malem bi ta odpadla; a okraj bi mesto tega stroška vzdrževal po 2 šoli ali plačeval 2 učitelja. Tako bi se vsaki šolski okraj v 15—20 letih oskrbel s šolskimi prostorji, kateri nalašč za to napravljene bi gotovo poštepeševali šolstvo, a okraj bi se znebil malo po malem najemščin. Skrbelo bi se na ta način, da bi se z malimi stroški napravilo primernih in cenejših šolskih prostorov, nego bi jih delal sam okraj ali pa sama občina. Kedor je imel opraviti pri javnih stavbah, vé to ceniti iz skušnje. — Skladaje v ta namen vsi davkovplačevalci po 3—5%, bi veliko ložej shajali, nego bi jim bilo zložiti ob enem 3—4 tisuč, kar bi prišlo posebno malim občinam na veliko korist.

Nobeno človeško, delo ni popolnoma niti večno. Tudi sedanje šolske postavbe niso ne le popolnoma, ampak v marsikaterem pomanjkljive in neprimerne naši deželi. Te so se sprejele v deželnem zboru pred 5 leti, ko morda še samim gg. deželnim poslancom nij bilo vse jasno, toraj se nij moglo meriti, ali se bodo vjemale z našimi razmerami ali ne. Zdaj, ko so vže 4. leto v veljavi, pokazale so se v marsičem pomanjkljive, kar je gotovo veliko ložej spoznati imevši predmet pred sabo nego pregledati ga v duhu. Častiti bralci naj sodijo, za koliko bi vtegnile spremenjene šolske postavbe šolstvo sploh bolj podpirati, krepiti in širiti, nego sedaj veljavne, in ali bi se ravno te ne bile spremenile morda takó, da bi jih ne bilo treba v nekib letih zopet rešetati? Opomniti je, da tu ne gre za sedanji (začasni) dobiček ne ene ne druge občine ampak v blagor in napredek ce-

lega ljudstva in njegove prihodnosti. To edino nam mora biti v mislih pri slehernem početju, le tedaj se smemo trdno nadejati dobrega vspeha, cveteče, plodonosne in srečne prihodnosti, v kateri bo našim potomcem bolje nego nam. V to Bog pomoz!

## Dopisi.

**V Gorici dne 22. aprila.** Naše mesto zapuščajo tujci, ki so došli k nam v zimskem času milejši zrak uživati nego je drugod. Narava se je zbudila, vse zeleni cveté in ako nam pomlad ni goljufivi prerok, nadejati se smemo dobre letine. Volilci se prav na tihem pripravljajo na volilen boj, ki bode menda v kratkem, danes pa ni mogoče reči, kedo bode zmagal in nam Slovincem je vrlo enako, ali so izžrebaui klerikalci à la Perinelli, ali pa Isonzo-vcii. Vsi ti so po mojih mislih preveč laški, premalo goriški in še premalo avstrijski, vendar pa nočem biti a priori pessimist, saj bodo v kratkem imena glasno pričala, komu je mestno blagostanje izročeno in kaki možje ga sprejmejo v roke ali v kremplje.

Namenil sem se danes o neki drugi reči kaj malega spregovoriti in povod mi daja dopis iz Gorice v Triesteri dne 18. t. m. V tem ljubeznjivem časniku nek prusak ali vsaj prusaško misleč dopisun svoj žole izliva nad zdavno že pozabljeno bakljado na čast Coronini-u, nad mestnim starešinstvom, ker je imenovanemu poslancu zahvalo mesta votiralo in na zadnje se spravi na nemško kljuse in hoče vladi levite brati in zakaj? Zato, ker vlada trpi na tukajšnih srednjih šolah še nekatere slovenske in laške profesorje. Nemščina je zlata vez, ki veže našo deželo z Avstrijo, kdor ni za nemščino ni za Avstrijo itd. Taka je modrost dopisnikova. Trdi, da vlada želi svoj namen doseči — nemščino vpeljati, da pa opuščá sredstev se posluževati — nemških učiteljev in sklepa: Na vse šole trde liberalne Nemce kot predstojnike in voditelje in trde in liberalne učitelje v Gorico, kar je pa Slovincem in Lahov prognati jih na tuje, kjer ni tal za narodne bedarije!

Tedaj Nemcev, ki nosove žró, Nemcev, ki nas bodo pitali z bastardenvolk, taci nam še manjka in ti morajo biti ultraliberalni, drugače niso kos svoji nalogi. Tedaj prusake v Gorice, da jo pripravljajo za mutterland. Ravno kar je slovenskih profesorjev na naših srednjih šolah so kaj vredni, zmed Nemcev nočem nobenega osebno kritikovati, lastnosti dveh sem pa le omenil. Čuditi se moram, da vladni list tako hujskanje sme priobčiti, ko bi kak naroden in vrh tega še katoliške barve list tirjal, naj se odstranijo učitelji noso- in slovanožrci, naj se iztirajo tje, kjer ni moč nosov napadati in dijakov in Slovanov sploh z naj ostudnisimi psokami pitati, gospod državni pravdnik bil bi hitro pri rokah. Tukaj je tudi dvojna mera. Rekel sem, da se je temu čuditi, pa še bolj se moram čuditi temu, kar mi je prijatelj gotovo vrlo dobro podučel, pravil. Nek dijak je tisto vmazano perilo, katero so s Krasa v Gorico omikani Mladi zavlekli in tu razkladali kot neprecenljivo zaušnico klerikalcem, prevedel v nemški jezik in ga izročil vganite komu?

Nobenemu drugemu, kot profesorčku, ki je bil tako prijazen Slovine titulirati bastardenvolk!! Ne vem, ali je to mladoslovenska hvaležnost do slovanožrca, ali je tak človek le petolizec in pravi hlečeplaz — le to vem, da, ako je istina, da dijak svojemu narodnemu sovražniku pege svojega naroda razkriva, da si sovražnik pri židovskih listih še kak soldič prisluži z dopisom — v resnici zasluži epiteton — bastard.

**Komen 19. aprila.** Zvedenci trdijo in poskušnje kažejo, da Kras bi v malo letih vse drugo in bolj prijazno površje dobil, ako bi se z ostalimi gojzdi bolj pametno in varčno ravnalo, goličave pa bolj pogojzdovale. V novejših časih gre pogojzdovanje prav polževo pot, ljudstvo je preveč nemarno v tej zadevi in ne pozna ali noče spoznati koristi, ki bi iz pogojzdovanja izvirale. Stari nočejo še vedeti o novih poskušnjah in držijo se le starega kopita. Ako se hoče kaj doseči, treba začeti prav marljivo mladino v šoli podučevati, tako bi se v mlada srca ucepilo to, kar v stare trde glave iti noče. Pa s šolo smo pri nas na slabem. Otrok je za šolo sposobnih kakih 400, če ne več, šolske doklade na leto blagajnico lepo napolnujejo in vendar je že mesec dni preteklo pred veliko nočjo in enako časa je minulo po veliki noči, in Komen nima nobenega učitelja. Do novejših časov podučevala sta po dva učitelja, pa tudi tretji bi imel dosti posla, ravno tako tudi učitelja, sedaj pa smo v sredi šolskega leta in otroci nimajo učiteljev, šolska doklada se pa le plačuje. Ali je to sad novih šolskih postav — in koliko časa nam bo še čakati treba? \*)

Naj naznamim tudi, da je začela neka francozka družba že pred tednom premog iskati na Krasu. Kakih 10 minut od Komna proti Škrbini skopali so jamo, te dni pričakujejo posebno komisijo izvedencev iz Dunaja, da bode kraj natančneje preiskala in delo vredila. Ako se ta vest potrdi, bode se Krašovcem en vir blagostanja več odprl.

**Iz Tominskih hribov, 21. aprila.** — Z velikim veseljem sem čital izvrstne članke, s katerimi je „Glas“ pobijal liberalcev goreče priporočevanje in brezumno hvalisanje „civilne ženitve“, ter jasno pokazal začetek, razvitek in za cerkev in državo pogubonosne nasledke te čudne zaveze med ljudmi. Ni mi sicer znano, ali so se dali morda tudi liberalci prepričati, samo toliko vem, da niso znali do zdaj odgovoriti nič tehtnega — pardon! njihovi naj tehtniši razlogi so: „ni res“, in to so tudi storili — ergo ima prav njih organ.

Jaz se pa vendar le čudim, da liberalci niso kar brž sè svojo „civilno ženitvijo“ na noge vzdignili in za-se pridobili vseh Goriških Slovincem, posebno hribovcem, da tudi oni ne podpisujejo že v tej zadevi kake peticije do državnega zbora, ker „civilna ženitev“ bi bila za nje res kakor nalašč vstvarjena. Že postava l. 1869 o „posilni civilni ženitvi“ določuje, da se morajo okličii vložiti pri okrajnem glavarstvu in pred njim tudi skleniti ženitninska pogod-

\*) Naj brže se je stvar zavlekla zaradi redkih sej deželnega šolskega svetovalestva. Kakor čujemo, obravnava in rešila se je stvar pri zadnji seji pred prazniki. Ur.

ba. In kaka sreča bi bilo to za razširjeni Tominski okraj gledé „civilne ženitve“? V-sak, ki bi se hotel ženiti, naj že bo iz Trente ali iz naj bolj oddaljenega kota Cerkljanskega sodnijskega okraja doma, bi lepo potoval, oblečen v prazničnem oblačilu v Tomin, obiskoval tu gospode, hodil od Poncija do Pilata, plačaval koleke in takse in vrnil se, če bi hotel, tudi po daljši poti domu. Zamudil bi samo kake 3 (reci tri) dni; med tem pa nič delal, jedel in pil za svoj denar. Kaj pa tudi to stori? saj ima kmet, obrtnik in kupec denarja na kupe, da ne ve, kam ž njim; letine so bogate, obrtnija in kupčija tudi cvetete; z eno besedo, boljšega materialnega stanja se pri nas ne da misliti: zato bi pa tudi še vsak pravi katoličan — toliko vendar še svetuje za blagor narodov goreča slov. organ — pustil v cerkvi blagosloviti svojo civilno pogodbo in bi tudi tu še eno takso plačal, ker mu že tako denarja ostaja. Takrat bi bilo veselih ur po krémah na tridnevni poti, trosil bi se denar na vse kraje, ne manjkalo bi se dnevov brez dela — pa tukaj so si menda liberalci nekoliko navskriž, ker sicer je za nje vedno preveč cerkvenih praznikov; ali to majhno nasprotje njim nič ne dé. — Še enkrat ponovim, da se res zelo čudim, če se naši hribovci še sedaj tako malo brigajo za slov. liberalcev civilno ženitev, ker ona bi jim dajala dovolj prilike kazati svetu svojo obilno — mizerijo.

## Ogled.

**Avstrija.** Odkar je bila 13. t. m. v gosposki zbornici se 77 proti 43 glasovom sprejeta *prva verska postava*, — ki določuje razmere države do kat. cerkve, ali da rečemo po domače, ki prisvojuje državi oblast, s cerkvijo ravnati kakor s kako družbo na akeije in še huje — postalo je v Cislajtaniji mirno in tiho, ker Avstrijo je po tem — rešena (!), tako saj moramo soditi izjave onih vladnih časnikov, ki na vso moč hvalo in slavo pojejo vladi in njej udanim poslancem obeh zbornic. Ako bi postave same na sebi jasne ne bile, kam da merijo, razodeli so to dovolj govori v obeh zbornicah o priložnosti, ko ste se obravnavali prva in druga verska postava. — Zadržaj vseh govorov za verske postave je bil ta, da država po svojem pomenu (?) ima neomenjeno oblast, po svojem pridu in tedaj po svoji volji uravnati vse zadeve tudi cerkvene; z eno besedo: država je bog, kateremu mora vse se ukloniti. Hiarhija, to je cerkvene oblasti, pa nasprotuje tej samovlasti; še več, hiarhija hoče gospodariti (?) v državi; samovlastni državi ne ostane drugega, kakor, da ona s postavami cerkev v njen delokrog zavrne, njenim posilnostim pot zapre, to je, jo poniža in — zatre, kakor se razumi samo o sebi. Nar bolj hvaležni moramo biti ministru Stremayr-ju, da nam je odkritosrčno razodel, kaj vlada z novimi postavami namerava; posluževala se jih bode kot orožja zoper duhovnike, ki se pečajo s politiko. In s tim se naši Mladoslavenci popolnem vjemajo, da se duhovščini, ki do sedaj nar več zaslug ima, da slov. narod še životari, usta zamašijo; potem zamorejo Mladoslo-

*veni Slovenijo brez težav — ustavovercem prodati. \*)*

H koncu konfes. debatte v gosposki zbornici vsede se tudi ministerstva predsednik knez Auersperg na visokega konja (saj je bil nekdan husar) in patetično izreče, da obstoj Avstrije in cesarske hiše sloni na ljubezni in zvestobi vseh mnogobrojnih narodov v Avstriji. S tim je hotel spodbijati svarilne besede kard. Rauscher-ja, da vlada in poslanci z verskimi postavami jamo kopljejo državi in ces. hiši.

Da, gospod knez! — da Avstrija se ni še razrušila v kljub očitnim nakanom in krivičnim činom mož vaše stranke, zahvaliti se mora ljubezni in zvestobi zatiranih narodov do ces. hiše; ali ravno možje vaše stranke so, ki krhajo in spodkopujejo že leta in leta ono ljubezen in zvestobo s krivicami in zatiranjem nar. svetjših pravic. Bojimo se, da oni mnogobrojni pa zatirani narodi ne bodo zamogli pri vsi ljubezni in zvestobi več rešiti Avstrije iz propada, v katerega jo oni možje hladnokrvno in brezvestno siloma vlečejo.

Med tem, ko so plebejski in zlahtni poslanci take in enake kvasili o nasilstvu hirarje kat. cerkve, pravi „Vaterland“, niso čisto nič slišali o nasilstvu liberalizma, kojega žalostni nasledki so se ravno tiste dni očitno kazali poslancem. Neki ponočni lov — nächtliche Streifung — pa samo v predmestji Leopoldstadt na Dunaji, je bil primerno vspešeu; vlovili so nič manj kot tisuč vagabundov in vagabundarie, ljudi brez dela in prenočišča, v dokaz, da Avstrija, kakor se vlada ponaša, napreduje — v civilizaciji. Potrpate, vsemu bodo prišle verske postave v okom. — Kupčija, obrtnija, blagostanje ljudstva leži na tleh, ni je pomoči, ni ga rešitelja, toži celo „N. f. Presse“, nar več pokroviteljica liberalizma in verskih postav, v svojem organu 12. t. m. Potrpi, draga (!) ljubljenska vladna, vsemu bodo pomagale nove verske postave.

Sicer je gosposka zbornica nekaj pre-naredila §. 54 prve verske postave, pa poslanska zbornica noče o tem nič vedeti; da se vse ne prekuene, gosposki zbornici ne ostane drugega, kakor ga sprejeti po volji posl. zbornice. Ko je gosp. zbornica sklenila, da se začne pretresovati 1. postava v specialni razpravi, zapustili so škofi in sploh vsi odločni možje državno - pravne stranke zbornico. — Verski odsek gosp. zbornice je pretresel že tudi drugo versko postavo in sklenil, da se sprejme, kakor je prišla iz posl. zbornice. Tako je prav; kaj je treba, toliko se truditi!

Tudi poslanska zbornica je 14. t. m. sopet pričela svoje delovanje in se spravila na tretjo versko postavo, ki določuje, pod kakšnimi pogoji se imajo postavno pripoznati nove verske družbe, to je novi krivoverci in neverci. Pri tej priložnosti je stavil glasoviti Fux predlog, da se imajo vsi jezuitje iz dežele izgnati, kajti družba Jezusova je nevarna za obstoj države in Avstrija ne sme zaostati za drugimi kulturo-nosnimi državami (Prusijo, prav za prav Bismarckom, kateremu rep nositi, je Avstrije dolžnost v smislu naših Fux-iancev

\*) Glej obnašanje Razlaga, Vošnjaka et comp. v državnem zboru.

et comp.). Ministri so sicer pri tem predlogu zapustili zbornico in s tim hoteli pokazati, da jim to ni po volji. Tudi mi mislimo, da jim ni po volji že zdaj, bilo bi preveč na enkrat; pa na sedanjih verskih postavah da se nadalje zidati (recite: podirati), so rekli ministri in njih privrženci.

Kar je nadalje obravnavala in bo še obravnavala poslanska zbornica — kedaj se ima seja pretrgati do oktobra meseca, se še nič ne ve, — vredno je komaj da se omeni. Da se le enkrat verske postave dokončajo, potem, ljuba Avstrija bodi zdrava.

Kako se godi na Češkem, prinesemo zarad pomanjkanja prostora prihodnjič posebni članek.

**Ogrsko.** Delegaciji ste pričeli svoje zborovanje 20. t. m. v Pešti; drugi dan ju je sprejelo Nj. Veličanstvo. Volili so se predsedniki in odseki. Avstrijske delegacije predsednik je Dr. Rechbauer, podpredsednik grof Potocki. Pri nagovoru je dr. Rechbauer povdarjal prijateljsko stališče Avstrije z vnanjimi vladami. Bog daj!

**Vnanje države.** Kaj pa je družega novega po širocem svetu? bodo morebiti prašali bralci naši. Nič posebno znamenitega, je odgovor. Na Pruskem kujejo nove vojaške postave; Bismark pa že dolgo bolan leži, nevoljen, da se njegov državni zbor ne obnaša po glavi njegovi.

Na Španjskem se še zmirom prelika kri; al zmagajo Karloveci ali pa republikanci, še ni gotovo; zadnji čas je bila vojskina sreča Karlovcem mila.

Strašansk ropot počenajajo brezverski liberalni časniki nad tem, da je vlada v Rumuniji zarad škodljivega pijančevanja žganjarije prepovedala takim judom, ki v tej deželi nimajo volilne pravice. Ker zarad tega veliko Avstrijskih judov mora ondi svoje šnopsarije zapreti in deželo zapustiti, zato je grozovit hrup v taboru Israjelskem. Gledite liberalce, kako so za juda zavzeti, katoličana pa bi v žlici vode potopili!

Na Angleškem delajo že priprave za sijajni sprejem cara Ruskega. — Knez Srbski pa se pripravlja na potovanje v Carigrad.

## Domače novice.

(Umrla sta): Č. gospod Jakob Delpiccolo, župnik in častni dekan v Št. Petru na Soči 22. aprila 83 let star in Jožef Fabris bogoslovce 3. leta Poreške škofije 7. t. m. v Lindaru. R. I. P.

(Program) besedi, katero napravi goriška čitalnica dne 25. aprila 1874 na korist „Narodnega doma“ v Rudolfovem: 1. E. Titl, overtura po slovanskih napevih, vojaška godba; — 2. A. Förster, „Samo“ poje pevski zbor; — 3. Fr. Levstik, „Ubežni kralj“, deklamacija; — 4. K. Mašek, „Kdo je mar“, poje zbor; — 5. Schantl, arija za Evfonium; — 6. A. Hribar, venec slovenskih pesnij, poje zbor; — 7. Blasehke, šaljev *potpourri*, vojaška godba; — Beseda začne ob 7. uri zvečer; po besedi ples in zabava. — Neudje plačajo 50 soldov vstopnine; vendar pa se daroljubnosti ne stavijo meje. — Uljudno vabi p. n. gg. ude domače in tujih čitalnic in tudi druge rodoljube.

Odbor goriške čitalnice.

(Zadnja dobrodejna predstava) v Kazini v prid učencem srednjih šol dala je čistega dobička 280 gld. Razdelilo se je tako, da dobo gimnazij 140 reala 140 gld.

(L' Eco del Litorale). Predzadnja številka tega lista je jako všeč bila državnemu pravdniku, torej jo je konfiskoval. Povod konfiskaciji dal je članek govoreč o novih postavah. Saj vendar te postave nimajo še najvišega potrjenja, toraj menda ni veleizdajstvo, ako katolišk list postave zavrže, ktere so obsojene po sv. Očetu in po vsih cislajtanskih škofih.

(Razstava goveje živine) bo v Gorici zadnji četrtek meseca maja.

(Mestne volitve.) Občinski zastop je v seji 16. t. m. sklenil, da se bodo nadomestilne volitve vršile v dvorani nove mestne hiše pri občinskem vrtu in sicer: za 3. volilni razred 29. aprila — volijo se 3 odborniki, za 2. volilni razred 2. maja — volijo se 3 odborniki, in 5. maja za 1. volilni razred — volita se 2 odbornika.

(Umor). V nedeljo, dne 19. aprila prigodilo se je v Orehovljah, nekej vasici med Mirnem i Biljami strahovito zločinstvo. V večer one nedelje upijanili so se — tako se mi pripoveduje — trije fantje ter podajo se „dobre volje“ domov v Orehovlje; tam pričnejo prepirs hlapcem kmeta Št. Cotiča, ker omenjeni hlapec jim nij hotel plačati „fantovščine“ to je par poličev vina, da sme i on ž njimi pajdašiti. Napadejo hlapca pred hišo gospodarja, hlapec kliče na pomoč, gospodar priteče v srajci i spodnjih hlačah — bilo je uže pozno v noč — ter menda hoče braniti hlapca, a med tem ko hlapec pete odnese, napadejo gospodarja, petolčejo ga i en njih mu z nožem trebuh razporje. Toda nesrečnež še ima moč, iztrga se jim iz rok, zatisne si rano, ter, akoravno mu čreva iz trebuha silijo, teče se skrit. Drug mož, kot dejo, vidi to, gre gledat, kaj da je, najde ranjenega, ki ga misle, da je kedo morilcev, milo prosi naj mu prizanese. Omenjeni skliče ljudi, koji ga domov prineso i tam v strašnih mukah umre. Prezali so mu trebuh i celo želodec je ranjen; rani sti dve, ena je 3 palce široka i 1½ globoka. V ponedeljek je bila preiskava v hiši mrtvega, proti večeru so žandarji odpeljali mladenca 18 let starega v Gorico. Ostale so menda tudi prijeli. Kedo da je prav kriv, i koliko da so tovarši zakrivilo bo sodnijska prejiskava na dan spravila, akoravno predrzneži kolikor mogoče tajijo.

Povsod poboji! Nekdaj se kaj tacega v našej deželici nij slišalo. Kaj pomenja to? Le naj se vera spodkopuje, le naj se ljudstvo demoralizuje, — zločinom pak naj se napravljajo pod zastavo omike i človečanstva mesto jetnišnic — grandhoteli, pa bo uže šlo nazaj v čase — roparskih vitezev.

### Razne vesti.

— Slovenija. — Prva občna zavarovalna banka Slovenija imenovala je mesto dosedanjega ravnatelja g. Frid. pl. Treuenstein-a, ki je dobil odpust, gosp. Jan. Al. Blaške-ta glavnega ravnatelja imenovani banki.

— Poljedeljska šola v Istriji. „Osservatore Triestino“ naznanja, da ministerstvo ne

more potrditi imenovanja dr. Ricca-Rosellini-a za ravnatelja poljedeljske šole v Istriji. Ako bi omenjenega potrdilo, ravnalo bi zoper ministerski sklep dne 23. junija 1873, vsled ktere določbe imajo ravnatelj in učitelji biti domačini, R. pa ne zna ni nemški niti slovenski in ni avstrijski državljan.. Da pa istrski poljedelci imajo priliko dotični poduk vživati, dokler se najde sposobna oseba za poljedeljsko šolo, hoče ministerstvo pet do šest stipendij po 300—400 gold. vstanoviti za sinove istrskih posestnikov, da zamorejo obiskovati kmetijsko šolo v Gorici.

— Slavna rodovina Barbo je obhajala 10. dne t. m. dvestoletnico, kar je bila v grofovski stan povzdignjena. „Vaterl.“ je oni dan prinesel obširen životopis te rodovine, ki je prvotno svojo domovino imela za Beneškem ter se deloma l. 1490 preselila na Kranjsko. Ta rodovina šteje med svojimi enega papeža (Pavla II.), mnogo kardinalov, škofov, imenitnih državnikov, vojakov, učenjakov in iskrenih rodoljubov, čemur živa priča je naš grof Jožef Barbo, deželni in državni poslanec, ki na vse strani iskreno dela na blagor svojemu narodu in na političnem polji nepremakljivo zastopa njegova načela. Po pravici ga tedaj ljubi in visoko spoštuje narod naš, in po pravici tudi ga v sedanjih razburjenih časih „Vaterl.“ prišteva „najboljim možem Avstrijske pravne stranke“. Slava!

— Listnica uredništva. G. v. F. C. Poslanico smo odložili; ako Vas kak list krivo napade, lahko od tiste ga lista tirjate, da Vaše opravičenje sprejme. Tudi sodnija Vas v tem podpira. Sploh prosimo gg. dopisovalce in sodelalce, naj pustijo vse osebnosti na strani in držijo naj se stvari. Nam gre tu za načelo, in načelo moramo braniti in zagovarjati. Naših nasprotnikov s polemiko ne bodedo spreobrnilo, in prijateljev si ne pridobili. Delajte toraj za načelo v katoliško-narodnem duhu, podučujte ljudstvo, razširjajte list med narod in ta naj sodi, ali je resnica na naši strani, ali jo imajo lažiliberanci v najemu, naj sodi, ali smo mi ali so naši nasprotniki pravi prijatelji ljudstva.

### Gospodarske stvari.

#### Razpis daril za dobro uredjena gnojišča.

Da bi naše c. kr. kmetijsko društvo med kmetovalci te dezele pospeševalo tudi umno ravnanje z gnojem, ki je podloga vsega poljedelstva, hoče pripomoči k tem, ter razpisuje devet daril po 50 gl. Kedor ima gnojišče uravnano po poduku, ki bo tudi v našem listu natisnen, sme se oglašiti za darilo. Splošni pogoji dobro uredjenega in darila vrednega gnojiša so:

1. Gnojišče mora biti tako uredjeno, da more gnoj na njem prav dobro vreti in izdelovati se, da ne odteka gnojnica, niti ker je dno gnojišča prodirno, niti da pada kapnica (dež iz strehe) na gnojni kup. Prav tako mora skrbeti se, da se vsi vbežljivi drobci obvarujejo v gnoji in sicer s potresanjem maveca ali vitriola i. t. d.

2. Urednjena mora biti gnojna jama, da se v njo steka gnojnica iz gnojišča pa tudi iz hleva, in da se z njo poliva gnoj na gnojišči, da vedno enakomerno vre; plesnjav ali siv gnoj ne velja.

3. Gnoj mora biti plastasto razširjen na gnojišči, tako da se nahaja na posebni plasti gnoj, ki je bil naj popred izpeljan iz hleva na gnojišče itd.

4. Prav tako mora biti gnoj na gnojišči večkrat in trdno pohojen od živali.

5. Dobro je, da je gnoj plastasto pokrit z zemljo, pa vsaj da je površje pokrito z zemljo za tri palce debelo.

6. Pregledovalni in presojevalni odbor bo se prepričal o dobroti gnoja, ali je tudi gospodar vse storil, da je gnoj pravilno se kuhaj itd.; le lepo uredjeno gnojišče še ne zadostuje.

7. Med enako vrednimi prosilci bo imel prednost, ki bo imel gnojišče tako uredjeno, da se more do njega lahko dohajati z vozom, da je prav naravno brez posebnih umetnosti in velikih stroškov napravljeno.

8. Posebno prednost bodo imeli tudi oni gospodarji, ki napravljajo mešani gnoj (kompost), ter umejo porabiti vse odpadke, kterih se dokaj nahaja v kmetijah n. pr. trsje, cestno blato, tnalovina, trske, žaganje, veje, listje, pepel in pepeluška, saje, blato iz bajerjev, odpadki od sviloprejk, keabri, kri, kosti, človeško blato, sekretnica in mnogo drugzega, kar more zdatno pomnožiti gnojni kup.

Prosilci naj pošljejo dotične vloge c. kr. kmetijskemu društvu po načelnikih dotične kmetijske podružnice do konec decembra tek. leta (1874.)

Poseben presojevalen odbor kmetijskega društva bo pregledoval dotična gnojišča potem mesca februarja 1875, in bo presojeval darila, ki se imajo tako-le razdeliti: 4 darila za pol. okraj Gradišče, 2 darila za okraj Goriški, 2 darila za okraj Tominski in 1 darilo za okraj Sežana. Ko bi ne bilo „dovelj“ prosilcev iz dotičnega okraja, more se darilo, ki je bilo namenjeno za oni okraj, podeliti gospodarju iz drugega okraja.

C. kr. kmetijsko društvo  
v Gorici mesca marca 1874.

Podpredsednik:

V. pl. Ritter

Tajnik:

Streinz

„Gosp. list“.

### Oznanilnik.

#### Zahvala.

Jaz podpisana Marija vdova Kotzman iz Samatorce sem svoje gospodarsko poslopje dne 8 junija 1873 zavarovala, dne 20. marca 1874 mi je pogorelo. „Banka Slovenija“ je prav v kratkem času škodo uredila in plačala.

Jaz se čutim torej dolžno temu obče koristnemu domačemu zavodu najtoplejšo zahvalo za to izreči in ga vsem posestnikom priporočati.

V Samatorci dne 15. Aprila 1874.

Marija vdova Kotzman  
poškodovana.

Vsem, ki so spremili našo predrago Ivanko k pogrebu, posebno pevcem in g. učitelju, pod katerega vodstvom so oni prvokrat na Rihemberškem mirodvoru prelepo nadgrobnico zapeli, vsem gospodičinam in dekletom, zahvaluje se srčno za skazano ljubezen

v Ribenberku 19. aprila 1874

žalujoča družina  
KODRIČ-eva.